

Bijlage 4. Behandeling van de adviezen en bezwaren bij het ministerieel besluit tot definitieve bescherming als cultuurhistorisch landschap van 'Sint-Arnolduspark en Tiegemberg' en als monument van neogotische 'Sint-Arnolduskapel', pittoreske 'Villa Albert' en cementrustieke 'Belvédère' in Anzegem (Tiegem)

Provincie: West-Vlaanderen

Gemeente: Anzegem 5de afdeling, sectie A

Objectnummer:

4.03/34002/602.1 - 4.01/34002/696.1

4.01/34002/697.1 - 4.01/34002/698.1

Dossiernummer: 4.001/34002/103.1

Omschrijving:

Sint-Arnolduspark en Tiegemberg, Warandedreef 2, 4, 6, 10, 12 en zonder nummer, Kapellestraat 87, Tiegemberg 22, 24 en zonder nummer, Meuleberg 2 en zonder nummer

neogotische 'Sint-Arnolduskapel', Warandedreef 2

pittoreske 'Villa Albert', Warandedreef 3

cementrustieke 'Belvédère', Meuleberg 2

Mij bekend om gevoegd te worden bij het besluit van heden:

Brussel,

31 JAN. 2018

De Vlaamse minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed,

Geert BOURGEOIS

1. Adviezen uitgebracht voorafgaand aan de voorlopige bescherming

1.1. Adviezen uitgebracht door de departementen en agentschappen van de beleidsdomeinen RWO, LNE, MOW en LV

1.1.1. Beleidsdomein Ruimtelijke ordening, Woonbeleid en Onroerend Erfgoed

Het advies werd gevraagd op 7 maart 2017.

Het departement noch de agentschappen brachten advies uit over de bescherming van het onroerend goed. In uitvoering van artikel 6.1.3 van het Onroerenderfgoeddecreet zijn de adviezen gunstig.

Conclusie: het advies heeft geen invloed op het inhoudelijk dossier en het ministerieel besluit.

1.1.2. Beleidsdomein Leefmilieu, Natuur en Energie

Het advies werd gevraagd op 7 maart 2017.

Het departement Leefmilieu, Natuur en Energie, Afdeling Land en Bodembescherming Ondergrond, Natuurlijke Rijkdommen bracht op 23 maart 2017 een gunstig advies uit over deze bescherming. Het advies maakt integraal deel uit van het beschermingsdossier.

Uit het gecoördineerd advies wordt opgemaakt dat er geen opmerkingen zijn met betrekking tot de aspecten bodembescherming, ondergrond en natuurlijke rijkdommen. De overige agentschappen brachten geen advies uit over de bescherming van het onroerend goed. In uitvoering van artikel 6.1.3 van het Onroerenderfgoeddecreet is dit advies gunstig.

Conclusie: het advies heeft geen invloed op het inhoudelijk dossier en het ministerieel besluit.

1.1.3. Beleidsdomein Mobiliteit en Openbare Werken

Het advies werd gevraagd op 7 maart 2017.

Het departement noch de agentschappen brachten advies uit over de bescherming van het onroerend goed. In uitvoering van artikel 6.1.3 van het Onroerenderfgoeddecreet zijn de adviezen gunstig.

Conclusie: het advies heeft geen invloed op het inhoudelijk dossier en het ministerieel besluit.

1.1.4. Beleidsdomein Landbouw en Visserij

Het advies werd gevraagd op 7 maart 2017.

Het departement noch de agentschappen brachten advies uit over de bescherming van het onroerend goed. In uitvoering van artikel 6.1.3 van het Onroerenderfgoeddecreet zijn de adviezen gunstig.

Conclusie: het advies heeft geen invloed op het inhoudelijk dossier en het ministerieel besluit.

1.2. Advies uitgebracht door de betrokken gemeente Anzegem

Het advies werd gevraagd op 7 maart 2017.

Gemeente Anzegem

Het college van Burgemeester en Schepenen bracht op 17 maart 2017 een gunstig advies zonder opmerkingen uit over deze bescherming. Het advies maakt integraal deel uit van het beschermingsdossier.

Conclusie: het advies heeft geen invloed op het inhoudelijk dossier en het beschermingsbesluit.

1.3. Advies uitgebracht door de Vlaamse Commissie Onroerend Erfgoed (VCOE)

Het advies werd gevraagd op 7 maart 2017.

De VCOE bracht op 21 april 2017 een voorwaardelijk gunstig advies uit over de bescherming van het onroerend goed. Het advies maakt integraal deel uit van het beschermingsdossier.

De VCOE ondersteunt artikel 1 van het ministerieel besluit maar formuleert de opmerking om het waarderend onderzoek inzake de cultuurgoederen (Sint-Antoniusbeeld en relikwie van het bovenarmbeen, bewaard in de Sint-Arnolduskapel) aan te vullen in het inhoudelijk dossier.

De VCOE ondersteunt de beschrijving van de erfgoedwaarden zoals omschreven in artikel 2 van het ministerieel besluit.

De VCOE vraagt om de beheersdoelstellingen die beknopt in artikel 3 van het ministerieel besluit zijn opgenomen aan te vullen op basis van de formuleringen in het inhoudelijk dossier of minstens te verwijzen naar de informatie die daar is opgenomen.

De VCOE merkt in verband met de slechte bouwfysische toestand van de Belvédère of uitkijktoren en het bijhorende tickethuisje op dat behoud en consolidatie op termijn onvermijdelijk zullen leiden tot reconstructie en vraagt om hiermee reeds rekening te houden in het beschermingsbesluit. De commissie stelt dat het niet wenselijk is een opheffingsprocedure te doorlopen voor de reconstructie.

De VCOE merkt op dat de verbodsbepalingen opgenomen in artikel 3, §2 beter verordenend worden vastgelegd en aldus in aanvulling op de voorschriften (artikel 4) moeten worden geformuleerd.

De VCOE ondersteunt de voorschriften geformuleerd in artikel 4 maar vraagt de verbodsbepalingen uit artikel 3 als voorschriften op te nemen.

De VCOE vraagt te verduidelijken in welke mate de toelatingsplicht uit artikel 5.2, 1° omtrent het plaatsen, slopen, verbouwen en heropbouwen, de reconstructie van de Belvédère en het tickethuisje mogelijk maakt, zonder dat het monument moet worden opgeheven.

Behandeling van het advies:

De lijst van cultuurgoederen die integrerend deel uitmaken van een voorlopige bescherming wordt gebruikelijk, daarbij rekening houdend met een mogelijke impact op de persoonlijke levenssfeer, slechts in een afzonderlijke bijlage bij het ministerieel besluit omschreven en gewaardeerd. Er wordt anderzijds opgemerkt dat het beeld en het relikwie die zich hier in een betreedbare kapel bevinden wel degelijk worden aangehaald in het inhoudelijk dossier,

respectievelijk in het hoofdstuk 1. beschrijvend gedeelte, onder rubriek 1.1. Situering, onder rubriek 1.4. Beschrijving met inbegrip van de erfgoedkenmerken en erfgoedelementen.

De beheersdoelstellingen worden inderdaad beknopt opgelijst onder de artikels 3.1 tot en met 3.4 van het ministerieel besluit. Toch zijn deze doelstellingen voldoende duidelijk geformuleerd, ook wanneer het gaat om een gewenste ontwikkeling. Voor een meer uitgebreide, technische toelichting, bijvoorbeeld nuttig ten behoeve van de opmaak van een onroerenderfgoedbeheersplan, kan steeds verwezen worden naar het inhoudelijk dossier,

Er wordt opgemerkt dat het beschermingsbesluit via de opgenomen beheersdoelstellingen reeds is afgestemd op het reconstrueren van de Belvédère of uitkijktoren en het bijhorende tickethuisje. De motivering van de bescherming als monument onder rubriek 2.3.2. van het inhoudelijk dossier licht dit ook nog eens expliciet toe. Zolang een reconstructie op dezelfde plek plaatsvindt, is het daarmee ook duidelijk dat er geen opheffing van de bescherming moet doorgevoerd worden. Vermits de term 'heropbouwen' anders zou kunnen worden geïnterpreteerd dan de term 'reconstrueren', in de zin dat dan pas iets wordt heropgebouwd dat er al geruime tijd niet meer staat, wordt de laatste term wel toegevoegd aan artikel 5.2, derde lid, 1ste indeling. Hiermee wordt het reconstrueren van de nog bewaarde, bouwvallige Belvédère met tickethuisje, uitgaande van het feit dat de materiaalsoort en de bouwtechniek geen uitvoeringswijze toelaat die veel langer dan 100 jaar standhoudt en die vergelijkbaar is met andere technieken waaronder vakwerkbouw met leemvulling en strooien bedaking, nog duidelijker afgedekt.

Voor de reconstructie op een andere nabijgelegen locatie die voldoende tegemoetkomt aan het herstellen van zichtrelaties op de Leie- en Scheldevallei zal wel steeds een opheffing van de bescherming als monument vereist zijn. Dit is immers inherent aan de motivatie van de bescherming als monument. Anderzijds blijft het kiezen voor een dergelijke optie onder voorwaarden wel als een mogelijke overweging aangehouden.

Enkele verbodsbepalingen opgenomen in artikel 3, §2 zijn niet éénvoudig geformuleerd door het inschrijven van bepaalde uitzonderingen. Deze uitzonderingsgevallen kunnen beter onder de beheersdoelstellingen worden aangevuld en als toelatingsplichtige handelingen omschreven. Concreet geldt dit voor de opgesomde verbodsbepalingen 1 (omtrent de aanleg van parkeerplaatsen) en 3 (omtrent het wijzigen van het hydrografisch net).

Conclusie: het advies heeft invloed op het inhoudelijk dossier en het beschermingsbesluit. Het inhoudelijk dossier en het beschermingsbesluit werden als volgt aangepast:

Inhoudelijk dossier:

pagina 53-54 Beheersdoelstellingen beschermd cultuurhistorisch landschap

toevoeging onder:

- Bedevaartspark met bedevaartweg en cementrustieke constructies

De bestaande parkeerplaatsen nabij de voormalige melkerijgebouwen kunnen, rekening houdend met geplande nieuwe parkeervoorzieningen buiten de beschermingsperimeter, op een verantwoorde manier heraangelegd worden. Hierbij wordt eerder afstemming gezocht op de bediening van de te behouden nutsgebouwen.

(...)

Het hydrografisch netwerk van bronnen, kwelplekken, bronbeeklopen en kunstmatige vijvers dient omzichtig behouden te worden, waarbij specifieke aandacht wordt besteed aan het handhaven van het grondwaterpeil en aan de bronwerking.

Beschermingsbesluit:

pagina 16 Artikel 3.1 §1. beheersdoelstellingen cultuurhistorisch landschap

toevoeging:

1° verantwoorde heraanleg van bestaande parkeerplaatsen;

3° omzichtig behoud van het hydrografisch netwerk met specifieke aandacht voor het handhaven van het grondwaterpeil en de bronwerking;

pagina 16 Artikel 3.1 §2. Verboden

schrapping:

1° het aanleggen van nieuwe parkeerplaatsen tenzij de verantwoorde heraanleg van bestaande inrichtingen;

3° het wijzigen van het hydrografisch netwerk of het uitvoeren van werken die een impact hebben op het grondwaterpeil in die mate dat de bronwerking grondig wordt gewijzigd of dat deze niet meer mogelijk is. Een gedeeltelijk herstel van de bronbeekloop ter hoogte van de huidige speelzone is wel mogelijk;

pagina 18 Artikel 5.1 Toelatingsplichtige handelingen cultuurhistorisch landschap

toevoeging:

6° elke reliëfwijziging van de bodem, wijziging van het hydrografisch netwerk of werk dat impact kan hebben op het grondwaterpeil en de bronwerking;

pagina 20 Artikel 5.2 Toelatingsplichtige handelingen beschermd monument cementrustieke 'Belvédère'

toevoeging:

1° het plaatsen, slopen, verbouwen, reconstrueren of heropbouwen van een constructie;

1.4. Conclusie voorafgaand aan de voorlopige bescherming

De uitgebrachte adviezen hebben invloed op het inhoudelijk dossier en het beschermingsbesluit. Het inhoudelijk dossier en het beschermingsbesluit werden als volgt aangepast:

Inhoudelijk dossier:

pagina 53-54 Beheersdoelstellingen beschermd cultuurhistorisch landschap

toevoeging onder:

- Bedevaartspark met bedevaartweg en cementrustieke constructies

De bestaande parkeerplaatsen nabij de voormalige melkerijgebouwen kunnen, rekening houdend met geplande nieuwe parkeervoorzieningen buiten de beschermingsperimeter, op een verantwoorde manier heraangelegd worden. Hierbij wordt eerder afstemming gezocht op de bediening van de te behouden nutsgebouwen.

(...)

Het hydrografisch netwerk van bronnen, kwelplekken, bronbeeklopen en kunstmatige vijvers dient omzichtig behouden te worden, waarbij specifieke aandacht wordt besteed aan het handhaven van het grondwaterpeil en aan de bronwerking.

Beschermingsbesluit:

pagina 15 Artikel 3.1 §1. beheersdoelstellingen cultuurhistorisch landschap

toevoeging:

1° verantwoorde heraanleg van bestaande parkeerplaatsen;

3° omzichtig behoud van het hydrografisch netwerk met specifieke aandacht voor het handhaven van het grondwaterpeil en de bronwerking;

pagina 16 Artikel 3.1 §2. Verbodsbepalingen

schrapping:

1° het aanleggen van nieuwe parkeerplaatsen tenzij de verantwoorde heraanleg van bestaande inrichtingen;

3° het wijzigen van het hydrografisch netwerk of het uitvoeren van werken die een impact hebben op het grondwaterpeil in die mate dat de bronwerking grondig wordt gewijzigd of dat deze niet meer mogelijk is. Een gedeeltelijk herstel van de bronbeekloop ter hoogte van de huidige speelzone is wel mogelijk;

pagina 17 Artikel 5.1 Toelatingsplichtige handelingen cultuurhistorisch landschap

toevoeging:

6° elke reliëfwijziging van de bodem, wijziging van het hydrografisch netwerk of werk dat impact kan hebben op het grondwaterpeil en de bronwerking;

pagina 19 Artikel 5.2 Toelatingsplichtige handelingen beschermd monument cementrustieke 'Belvédère'

toevoeging:

1° het plaatsen, slopen, verbouwen, reconstrueren of heropbouwen van een constructie;

2. Adviezen en bezwaren uitgebracht na de voorlopige bescherming en voorafgaand aan de definitieve bescherming

Openbaar onderzoek en hoorrecht

Gemeente Anzegem organiseerde het openbaar onderzoek van 2 augustus 2017 tot 1 september 2017. Tijdens het openbaar onderzoek organiseerde de gemeente een hoorzitting op 23 augustus 2017. Het verslag van deze hoorzitting is opgenomen in het PV dat de gemeente opstelde over het openbaar onderzoek. Het PV en de bezwaren maken integraal deel uit van het beschermingsdossier.

Tijdens het openbaar onderzoek werd 1 bezwaar ingediend.

Omwille van privacy-redenen is het bezwaar anoniem opgenomen in dit document. Het beschermingsdossier bevat een overzicht van alle bezwaren en de gegevens van de bezwaarindiener.

Bezwaar uitgebracht tijdens het openbaar onderzoek:

Het bezwaar betreft een geformuleerde bezorgdheid en een verzoek om verduidelijking betreffende het erfgoedelement voormalige herberg 'Boskant', gelegen binnen het voorlopig

beschermd cultuurhistorisch landschap. De zakelijkrechthouder geeft aan dat hij dit leegstaande pand wenst te behouden en te herwaarderen. Het pand voldoet echter niet meer aan de hedendaagse comfortnormen. De bezwaarindiener verzoekt om binnen de beheersdoelstellingen de mogelijkheid te voorzien om het pand naar de toekomst toe, met behoud van de erfgoedwaarden, terug als horeca-uitbating in te zetten en samen met de restauratie ervan, aan de achterzijde, een beperkte uitbouw te realiseren. De zakelijkrechthouder vraagt om in het kader van het behoud en herstel van het pand te verduidelijken dat de eveneens als beheersdoelstelling geformuleerde herwaardering van de tuinzone zich niet verzet tegen een beperkte uitbouw van het betreffende pand, wanneer dit laatste in functie van het duurzaam behoud, wordt geherwaardeerd.

Behandeling van het bezwaar:

Het agentschap Onroerend Erfgoed neemt akte van het bezwaar en stelt dat dit niet conflicteert met de reeds geformuleerde beheersdoelstellingen in het dossier waarin gesteld wordt dat bijgebouwen zonder erfgoedwaarde verwijderd of vervangen kunnen worden. Een bestemming of herbestemming van het bestaande en van het nieuw volume als horeca-uitbating wordt, net als bijvoorbeeld een woonfunctie of kantoorfunctie, verzoenbaar geacht. Dit standpunt is ook tijdens de hoorzitting verduidelijkt en als dusdanig in het verslag ervan opgenomen. Deze doelstelling is ook compatibel met de andere doelstelling om de tuinzone bij de voormalige herberg te herwaarderen. Zowel in het inhoudelijk dossier als in het ministerieel besluit kan deze brede visie worden verduidelijkt, waarin met name de mogelijkheid voor beperkte uitbouw aan de achter- of langszijde van het hoofdvolume kan worden ingeschreven.

3. Conclusie

De uitgebrachte adviezen en bezwaren **uitgebracht na de voorlopige bescherming en voorafgaand aan de definitieve bescherming** hebben invloed op het inhoudelijk dossier en het beschermingsbesluit.

Door het recente principiële akkoord over de verkoop van het bedevaartspark Sint-Arnoldus door het Bisdom Brugge aan de gemeente op 7 juli 2017, werd het historisch overzicht, hoofdstuk 1.3 van het inhoudelijk dossier, geactualiseerd. Ook werden enkele beperkte tekstgedeelten verduidelijkt, vervolledigd of aangevuld, zonder dat dit een inhoudelijke wijziging inhoudt. Hetzelfde geldt voor enkele gecorrigeerde of aangevulde zinsconstructies en bronvermeldingen.

Het inhoudelijk dossier en het beschermingsbesluit werden als volgt aangepast:

Inhoudelijk dossier:

pagina 5 1.1. Situering §3

aanvulling:

, de voormalige herberg Boskant en de 'Villa 't Vossenhol' met terras- en tuinzone...
de cementrustieke 'Belvédère' of uitkijktoren op de Tiegemberg

pagina 6 1.3. Historisch overzicht §1

aanvulling:

patroon van de bierbrouwers, bierstekers en herbergiers, verlegd van de dorpskerk...

pagina 8 1.3. Historisch overzicht §1

correctie:

...en er in 1965 twee nieuwe retraitehuizen lieten bouwen

Aanpassing en aanvulling:

Vanaf 1998 werd het Bisdom Brugge eigenaar van het bedevaartspark en werd het door vzw Domein Sint-Arnoldus als een bezinningscentrum uitgebaat. Het domein werd sinds 1999, via een beheersovereenkomst met de Gemeente Anzegem, deels als recreatiegebied en deels als natuurgebied beheerd en is sindsdien dagelijks toegankelijk. Op 7 juli 2017 werd een princiepsakkoord gesloten tussen het Bisdom Brugge en de gemeente Anzegem over de verkoop van het domein, waardoor de publieke functie voor de toekomst verzekerd is.

pagina 8 - 9 1.3.1. Figuur Sint-Arnoldus

aanvulling:

Het in 1887 door de Brugse bisschop Johan Joseph Faict toevertrouwde relikwie...

pagina 10 1.3.3. Intenties voor een neogotische bedevaartkapel

correctie:

(Cornilly 2016)

pagina 20 1.4.2. Sint-Arnolduspark en restanten Holdenbroekbos

verduidelijking:

de omgeving van de voormalige melkerijgebouwen,

pagina 23 'miraculeuze fontein'

correctie:

een stukmand, een gaffel en twee roervorken...

pagina 32 1.5.1 Bedevaartpark met 'Sint-Arnolduskapel', bedevaartweg en cementrustieke constructies

verduidelijking:

Ter hoogte van de retraitehuizen is een zone ingericht met recente speeltuigen (zandbak, klimtoestel, wippen, glijbanen, schommels) (geen erfgoedwaarde)

pagina 52-57 3.1.1. Beheersdoelstellingen beschermd cultuurhistorisch landschap

- Bedevaartpark met bedevaartweg en cementrustieke constructies

verduidelijking:

In de omgeving van de bedevaartkapel, de voormalige kapelwachterswoning en de voormalige melkerijgebouwen kunnen berijdbare wegen in een halfverharding worden aangelegd.

Speelelementen worden zoveel als mogelijk geconcentreerd rond één speelzone ter hoogte van de huidige speelzone bij de melkerijgebouwen en retraitehuizen.

De voormalige kapelwachterswoning en de voormalige melkerijgebouwen blijven als betekenisvolle bouwkundige elementen behouden. Voor de twee retraitehuizen kan voor sloop en/of vervanging geopteerd worden. Constructies zonder erfgoedwaarde zoals de

garageberging ten zuiden van de 'Sint-Arnolduskapel' en de overdekte picknickruimte met toilet ten zuiden van de voormalige melkerijgebouwen worden wenselijk afgebroken.

- Voormalige herberg 'Boskant' met tuinzone

toevoeging:

...Het materiaalgebruik hiervoor is sober en de volumewerking ondergeschikt aan het hoofdvolume. De mogelijkheid blijft bestaan om het pand terug als horeca-uitbating in te zetten en hiervoor aan de achter- of langszijde een beperkte uitbouw te realiseren.

...De herinrichting wordt afgestemd op de inrichting van de Warandedreef als weg voor traag verkeer. De beperkte uitbouw van de voormalige herberg is compatibel met de herwaardering van de tuinzone.

pagina 61 4. Bronnen

correctie:

BOSMANS V. s.d.: Biografie en Bibliografie Alfons Moortgat, Studiecentrum voor Vlaamse Muziek vzw

aanvulling:

CORNILLY J. 2016: Architect en ambtenaar, de West-Vlaamse provinciaal architecten en de 19e-eeuwse architectuurpraktijk, Universitaire pers Leuven, 348

Beschermingsbesluit:

pagina 9 Artikel 1.

verduidelijking:

Sint-Arnolduspark en Tiegemberg, bedevaartpark met bosbestanden resterend uit het vroegere Holdenbroekbos, bronweide, afsluitingshaag, pijlerkapelletje - bronputje, 'miraculeuze fontein', kaarsengrot met kluiskamer, openluchtpreekstoel, rotskapel met kluzenaarsgrot, voormalige kapelwachterswoning, geïmiteerde lemen hut, Calvariekruis, aquariumgrot, vijvercascade, vier sierbruggen, toegangspoort, voormalige melkerijgebouwen met omgeving,...

pagina 10 Artikel 2.1 §2.

verduidelijking:

2° het Sint-Arnoldusbedevaartpark is een laat 19de-eeuws park aangelegd in pittoreske stijl binnen de bewaarde context van het historische Holdenbroekbos. Kenmerkende onderdelen zijn de hooggelegen bronweide, de voormalige melkerijgebouwen met omgeving, het bedevaartplein met onder meer de neogotische bedevaartkapel en de voormalige kapelwachterswoning en de vijvercascade.

pagina 16 Artikel 3.1 §1. beheersdoelstellingen cultuurhistorisch landschap

verduidelijking:

11° behoud van betekenisvolle bouwkundige elementen waaronder de voormalige kapelwachterswoning en de voormalige melkerijgebouwen en sloop en/of vervanging van constructies zonder erfgoedwaarde waaronder een garageberging en een overdekte picknickruimte. Ook de twee reitruizen kunnen gesloopt of vervangen worden;

toevoeging:

18° maximaal behoud van de voormalige herberg 'Boskant' met mogelijkheid voor beperkte uitbouw aan de achter- of langszijde;